

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din. za tiskarstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok poseba. Pošt. šak. rač. 11.153. Telefon 45-86

Za zvezo učiteljskih organizacij v Jugoslaviji

Na letošnji banovinski skupščini se je delegacija slovenskega učiteljstva posvetila posebno vprašanju naše državne organizacije. Naravno — saj postaja po lanskem glavni skupščini v Banjaluki bolj in bolj pereče. Po temeljiti razpravi v odseku za organizacijo in stanovsko politiko ter v plenumu je skupščina postavila zahtevo, da naj da Jugoslovansko učiteljsko združenje iniciativo za sodelovanje med seboj in Savezom hrvatskih učiteljskih društev. Istočasno je skupščina odločno odklonila argumentacijo izvršnega odbora v tej zadevi, sprejeto proti glasovom naših delegatov na seji glavnega odbora JUJ z dne 14. in 15. junija t. l. v Beogradu. Sekcija v Ljubljani pa je naložila, da brezkompromisno zastopa to načelo.

Odklonjena argumentacija izvršnega odbora JUJ je v bistvu sledeča: Izvršni odbor je mnenja, da postavljajo razmere v državi in izven nje to vprašanje trenutno v ozadje. Prav tako je še nedovršena notranja preureditev države največja ovira, da se to vprašanje ne more rešiti takoj, hitro in lahko, da bi zopet ustanovili formalno zajednico s hrvatskim učiteljstvom. O obliki bi nihče ne delal vprašanja in bi se pri njej ne zadrževali. Oblika samo zase da ne pomeni nič. Važnejše so duh in idejna osnova, globoke duhovne in moralne zveze, ki jih treba vzpostaviti in utrditi. V konkretnem primeru obstoja vprašanje duhovne osnove in duhovnega zblizanja v nerazdelni zajednici, kar bi vobče nikdar ne smelo biti predmet vprašanja. In prav v tem je jedro tako z ozirom na reševanje kakor z ozirom na pospeševanje tega vprašanja. Potrebno da je dobiti jamstvo glede na duhovno in idejno osnovo naše skupne organizacije v bodočnosti. Naša stanovska zajednica je naš državni interes, zato moramo iskreno priznati, da jo vzpostavljamo prav zaradi tega državnega interesa. Po nemilih dogodkih in izjavah, ki so bile v tem pogledu podane, ne bo imela naša bodoča zajednica potrebne moči, zaradi česar nima smisla forsiranje zveze, dokler se med hrvatskim učiteljstvom ne manifestira struja, ki bi stala na drugačnem stališču. Iniciativa pa mora priti od hrvatskega učiteljstva.

Slovenska delegacija glavnega odbora JUJ je že na tisti seji takoj odklonila to argumentacijo izvršnega odbora in tudi glasovala proti njej. Poudarjala je, da smatra ustanovitev zveze med Jugoslovanskim učiteljskim združenjem in Savezom hrvatskih učiteljskih društev za najnujnejše vprašanje organizacijske politike. Ustanovitev te zveze in dokončno ureditev razmerja med obema organizacijama zahtevajo tako naši stanovski kakor šolski, nacionalni in državni interesi. Če kdaj, potem obstoja ta nujsnost danes prav tako zaradi notranjega kakor zaradi zunanega političnega položaja. Potrebno je zato, da JUJ takoj pristopi k delu za ustanovitev te zveze.

Stališča v tem vprašanju so sedaj jasno opredeljena.

Naši tovariši v vodstvu centrale JUJ se sklicujejo na neugoden čas po cni, po drugi strani pa na duhovno nepravilnost hrvatskega učiteljstva za ustanovitev idejne, duhovne in moralne zajednice v državni učiteljski zvezi. Zato zahtevajo od Hrvatov predhodno miselno preorientacijo, preden bi bili pripravljeni sklepati z njimi kako skupno organizacijo.

Menimo, da nismo upravičeni izpraševati vest posameznim hrvatskim kolegom, še manj pa vsemu hrvatskemu učiteljstvu.

Slovenci imamo za seboj že štirinajst let izkušenj in bojov za nevtralnost stanovsko organizacijo ter ne mislimo niti malo odstopati od nje.

Daleč od kakršnih koli moralnih ali političnih rekriminacij gledamo v samostojni hrvatski učiteljski organizaciji nujsnost, porojeno iz lanskega avgustovskega sporazuma. Ta sporazum se je sklenil v dneh teže notranje in zunanje politične krize in celo prav zaradi nje. Tudi danes ni splošen položaj tak, da bi smeli odlašati z nadaljnjimi reformami, čeprav vemo, da se v zadnjem času ravno od posameznih srbskih politikov to odsvetuje z ozirom na neprimeren čas, v katerem živimo. Podoba je, da so si te argumente prisvojili tudi člani izvršnega odbora glede ureditve razmer v naši organizaciji. Mi jim na to pot ne moremo slediti, ker smo mnenja, da nam prav ti časi narekujejo poglobljeno vezi vsega učiteljstva v državi. Pobuda da to mora priti od močnejše strani, ki se ji ni bati, da bi mogel kdo ta korak smatrati kot šibkost in ponižanje. Duhovno in idejno usmerjenost, ki se zahteva kot dota hrvatskega učiteljstva, je treba prepustiti naravnemu razvoju, ki je neizogibna posledica sožitja in sodelovanja na skupnih stanovskih nalogah. Kakor smo si stanovsko ideologijo kovali v preteklosti ob skupnem delu, v medsebojni strpnosti in s pomočjo, tako moramo prepustiti to nalogo tudi bodočemu lojalnemu sožitju. Prvi pogoj

Nejasni pogledi v bodočnost

Vsak pogled v bodočnost je v današnjih labilnih časih nejasen. Kriza vsega svetovnega gospodarstva je omajala temelje dosedanjega ustroja družabnega reda. Obetajo se nam spremembe, a kako bodo te spremembe izgledale, ne more nihče povsem določeno označiti, še manj pa predvideti potek dogodkov, ki bodo ustvarjali drugačne temelje novi družbi. O tem se govori in piše že kot o gotovem dejstvu in vsa dogajanja in početja v svetovnem gospodarstvu nam jasno dokazujejo, da usodna nasprotstva v svetu vodijo do nujsnosti sprememb.

Nedavno smo lahko našli v raznih časopisih tudi sledeče ugotovitve:

V Zedinjenih državah Severne Amerike so leta 1934, uničili vso žetev, ki je zrastle na 32 milijonih hektarjev zemlje. V Floridi uničujejo žetev sladkorne pese, v Kaliforniji napolnjene rabe. V Los Angelesu so uničili 250 tisoč litrov mleka.

V zadnjih osmih letih je bilo v Zedinjenih državah uničenih 900.000 vagonov pšenice, 150.000 vagonov riža, šest milijonov svinj, 600.000 krav, 20 milijonov ton mesnih konzerv, velika množina koruze, mnogo sadja, zelenjave in mleka. Že sami stroški za uničenje so znesli 928 milijonov dolarjev.

Gospodarstvenik Daude Beusselle pa je ugotovil, da se polovica ljudi na svetu ne vprašuje jutraj, kaj bodo jedli, ampak če bodo sploh jedli.

Take ugotovitve dajo mnogo misliti in danes, ko občutimo silno dražnjo in ko se tudi pri nas pojavlja znatno pomanjkanje mnogih življenjskih potrebščin, nam take strahotne ugotovitve postajajo še bolj vpadljive. Nehote se vprašujemo, kakšen vpliv je imelo to brezglavo početje na vzroke današnjih dogodkov? Toda vse to je daleč od nas. Mi živimo »realno« življenje, ki ga nam označujejo sledeče številke:

Od avgusta do septembra se je indeks cen rastlinskih proizvodov, ki je že prejšnji mesec zabeležil nagli skok od 128,7 na 163,6, ponovno dvignil na 137,8. Največji dvig pa je zabeležen pri indeksu cen živine in živinskih proizvodov, kar je brez dvoma posledica naraslih cen rastlinskih proizvodov. V juliju je znašal indeks cen živine in živinskih proizvodov samo 87,4, v avgustu se je dvignil na 93,1, v septembru pa se je naglo povzpelo na 105,1, tako da znaša pri tem delnem indeksu samo v septembru povečanje 12,4 %. V manjšem obsegu se je dvignil tudi indeks cen mineralnih proizvodov, namreč od 125,3 na 127,5, indeks cen industrijskih proizvodov pa od 114,8 na 120,9.

Ob problemu ocenjevanja učitelja

Današnji način uradnega ocenjevanja učiteljstva ja še iz dobe, ki zahaja, ko je imela ocena svojo resnično, iz življenja tedanje družbe potekajočo vrednost. Zaradi večje homogenosti te dobe so bile tudi naloge učitelja skladnejše, enostavnejše in jasnejše v svoji vsebini in obsegu. Radi urejenosti gospodarskih razmer in z njimi povezanih idejnih stremeljenj učitelj tedaj ni bil izpostavljen takim kulturno razgibanim in bodočnost iskajočim tokovom kot danes. Učiteljevo delo je bilo tedaj dokaj urejen drobce vsega narodovega življenja in se je kot tako tudi povsem lahko ugotavljalo in vrednotilo v ocenah. Učitelj je to oceno notranje sprejemal in priznaval, saj je ta kot oblika moralnega priznanja v svojih normah zahtevala od učitelja predvsem, da v poklicnem delu ustvarja za dane in dokaj ustaljene življenjske razmere.

Leta po svetovni vojni značijo v mnogem razvrednotenje tradicionalnih oblik kulturnega kot gospodarskega življenja. Spremenjeni gospodarski odnosi in z njimi povezani novi kulturnoidejni programi so v sebi nosili težnjo po uveljavljanju in zmagi pod vsakimi pogoji in okolnostmi in so se zaradi tega posluževali metod, ki so v moralnih ozirih negativne. Odločalo ni več notranje doživljanje in po njem ustvarjeno prepričanje o človeku, ampak gospodarske dobrine, ki so bile v svojem dosezanju vezane na določeno idejno usmeritev.

Tako je slovenski učitelj doživljal mesto opore in razumevanja javnosti v delu za dvig mladine in ljudstva dobro pripravljene manevre na urejenost svoje osebnosti. V svojem idealizmu, ki je imel po večini še poteze minevajoče urejene dobe, je bil prenaiven, da bi takoj dojel vso težo in negativnost tokov vladajočih skupin.

za to možnost je pa ostvaritev skupne organizacije. Kdor to ovira, onemogoča tudi prav tisto skupno duhovno in idejno osnovo, čije pomanjkanje naj bi bilo po mnenju izvršnega odbora JUJ razlog za odlašanje ustanovitve državne učiteljske zveze.

Kako se je zlasti v zadnjih mesecih naglo povečal naš splošni indeks cen v trgovini na debelo, nam kaže naslednja primerjava:

september 1939.	76,6	april 1940.	102,4
oktober ..	80,1	maj ..	102,8
november ..	86,8	junij ..	105,8
december ..	90,9	julij ..	108,3
januar 1940.	93,3	avgust ..	121,2
februar ..	94,9	sept. ..	129,4
marec ..	98,5		

Ker je znašal lani v septembru indeks cen v trgovini na debelo 76,6 točke, letos pa, kakor rečeno, 129,4 točke, se je od lanskega septembra indeks dvignil že za 52,8 točke ali za 69 %. Skoraj polovica tega povišanja odpade na tretje letošnje četrtletje, kajti samo v tem četrtletju se je indeks cen dvignil za 23,6 točke, medtem ko je v drugem četrtletju narasel le za 7,3 točke, v prvem četrtletju pa za 7,6 točke. Te številke nam kažejo, kakšne posledice nam je prineslo prekomerno povišanje cene pšenice in ostalemu žitu, kajti podražitvi žita je prav v zadnjih mesecih sledilo splošno dvigavanje cen ostalih proizvodov. Navzlic temu, da je dvigavanje cen pšenice potegnilo za seboj cene ostalemu blagu, je še vedno povišanje indeksa cen rastlinskih proizvodov znatno večje nego povišanje ostalih delnih indeksov, kakor nam to kaže naslednja primerjava:

	rastl.	živ.	miner.	indust.
		proizvodov		
sept. 1939.	73,5	67,7	93,9	79,5
sept. 1940.	173,8	105,1	127,5	120,9
razl. v %	+136 %	+57 %	+37 %	+52 %

Cene rastlinskih proizvodov so se od lanskega septembra več nego podvojile, medtem ko znaša povišanje pri živinskih in industrijskih proizvodih le nekaj nad 50 %, pri mineralnih proizvodih pa nekaj manj nego 40 %.

Te številke nam jasno prikazujejo ono »realnost« današnjega časa, ki predvsem javnim nameščencem zastira jasne poglede v bodočnost. Kako tudi ne! Primerjava neznatnega odstotka povišanih plač z razliko v indeksu cen nam povsem točno pokaže, da naše plače ne zadostujejo več niti za najnujnejša živila. In indeks cen je od septembra do novembra tudi že porasel. Kakšni so torej naši pogledi v bodočnost? — Toda v Egiptu kljub temu načrtno uničujejo volno, v Kanadi kurijo z ječmenom, v Čilu pokoljejo na leto povprečno 255.000 ovc, v Zedinjenih državah krmijo ptice roparice z ribami itd. ...

Ker je vladala med voditelji javnega življenja taka moralna razvrednotenost, je bilo nemogoče pričakovati ali zahtevati, da bi slovenski učitelj, ki mu ravno ti kroje predpise za delo in tudi življenje, mogel ostati v vseh ozirih neokrnjena osebnost. Tudi ni vsakemu učitelju dano, da bi izgradil svoje nazore sam, ampak jih marsikateri v mladosti več ali manj doživeto prevzame od okolice. Nasilne posege v ta njegov najintimnejši notranji svet pa gotovo vsak čuti kot bolesterne, nekulturne in rušeče vero v sebe in v človeško družbo.

Če dojamemo, da je bil mnog učitelj postavljen pred izbiro gmotnega propada ali »sprejetja« nazorov in z njimi povezanega dela za vladajoč sloj, nam bo jasno, da se je prav v učitelju stopnjeval do viška notranji spor med zvestobo sebi in ljudstvu ter vdinjanjem nasilni kliki. Mnogi učitelji pa so vkljub žrtvam ostali na poti zvestobe sebi in neposredno ljudstvu. Kjer je bilo s tem konfliktom v zvezi vprašanje obstoja družine, kruha učiteljskih otrok in zdravlja, je bil moralno opravičen kompromis z uslugotja, od koder pada sicer rušeča kritika. Žrtve, ki jih je ravno v teh ozirih doprineslo učiteljstvo, so v njem zbudile potrebo, da se globlje v svoje življenje in naloge, da se ob tem notranje trdneje poveže in tako ustvari močnejšo obrambo proti vsem rušilecem njegovih osebnih in s tem tudi ljudskih etično-vzgojnih vrednot.

Umljivo je, da ocenjevanje učiteljstva v orisanem ozračju ni ustvarjalo v učiteljstvu notranjega zadovoljstva. Niti javnost niti oblast nista imeli osnovnega, stalnejšega, obče priznanega in sprejetega kriterija za izrekane ocen učiteljstvu. Kakor vse kulturno dogajanje, tako je bilo tudi ocenjevanje in vrednotenje učiteljevega dela pod negativnimi vplivi in vtisi naših lokalnopolitičnih borb. Mnenje, nazori in kriteriji za priznanja ali zavračanja vrednosti kakega učiteljevega dela so se spreminjali s političnim kurzom. Ocena javnosti kot v dokajšnji meri tudi ocena nadzornika, ki v dogmatični obliki določuje učiteljevo vrednost, je s tem izgubila svojo notranjo etično vrednost. Potekala ni iz skladnosti vzgojnega delovanja v danosti dobe ute-

meljenih oblikovalnih činiteljev in smeri, ampak iz prevladujočih, trenutnih javnih vplivov in nazorov ter političnih egoističnih mnenj o učiteljevih nalogah.

Dokler se bo naše javno kulturno življenje spraščalo samo okoli idejnih borb za pri-staše, je gotovo nekvificirano za izražanje objektivnih ocen o učiteljevem delovanju. Slovenski učitelj se zaveda, da ideja in njeno zagovarjanje še ne značita dela, ampak prej dobro maskirano opravičilo za opuščanje konkretnih življenjskih nalog v problematiki našega narodnega obstoja in bodočnosti.

Učitelj na terenu doživlja, da je za vršenje dela potrebno več nego samo spoznanje. Potrebno mu je doživeti notranje nuje po vršenju določenega dela. K temu duševnemu dogajanju pa ga ne vodijo krilatice dneva, ki se ob prvih sunkih razblinijo v nič, ampak njegovo poglobljeno motrenje in dojemanje narodovega stanja.

Ocene, ki uradno dele učitelje v odlične, prav dobre, dobre in slabe, so ostanek neživljenjskega, birokratskega šolskega sistema. Danes vemo, da bi marsikateri učitelj, ki je ocenjen dobro ali prav dobro, zaslužil morda tudi odlično. Kdo pa more izmeriti vse njegove notranje napore dela, težave in ovire, ki jih je v sebi in izven sebe moral obvladati? Kdo spozna mnogokrat kako neugodne in neurejene učiteljeve življenjske razmere in neprilike, ki so njegovo izhodišče dela in uspeha postavile daleč za druge srečnejše tovariše? Kdo seza tem spoznanjem do poslednjih, bitnih vzrokov?

Ocena naj bo vedno vzpodbudna ugotovitev učiteljevih naporov volje in hotenja, ki morajo vsaj po življenjsko razgledanem nadzorniku dobiti priznanje, četudi tem naporom v delu niso takoj sledili vidni uspehi. Pot do uspešnega dela je zlasti v današnjih dneh težavna, zato naj vsaj nadzornikovo ocenjevanje učitelja v tem podpira. Mesto, da bi bil učitelj deležen za vse napore dela vsaj razumevanja, mu nezadovoljujoča, z ozirom na njegovo lastno zavest dela, nekritična ocena ruši še tisto vero v družbo in uspeh, ki je še ohranjala njegov poklicni idealizem.

Ocena mora služiti pozitivnemu razvoju šolstva. Z uvedbo le dveh kratkih uradnih ocen: zadovoljuje — ne zadovoljuje ob poglobljenem pojmovanju nadzorniških nalog, bi učiteljstvo vsaj moralno dvigali in pripomogli do zopetnega oživetja vere v pravico, poštenje in razumevanje.

Šiv.

Učiteljska stalnost

Z uradnim zakonom je bila uradnemu odvzeta službena stalnost. Zlasti je bilo z ukinitvijo stalnosti prizadeto učiteljstvo, ki mu je bila s tem odvzeta opora uspešnega dela.

Učitelj opravlja najvažnejše delo v človeški družbi — vzgaja in oblikuje mladino, bodočo generacijo. Kakršno je učiteljstvo, takšna bo mladina. Dober vzgojitelj je zlata vreden. »Dajte mi dosti dobrih mater in preobrazim vam svet«, je rekel velik državnik. In jaz izrek dopolnim: »Dajte narodu dobre matere in plemenite vzgojitelje.«

Naloga učitelja je, da posreduje mladini umsko in srčno izobrazbo. Posredovanje umske izobrazbe zahteva od učitelja, da dobro pozna posredujočo snov, ki jo hoče dati mladini. Posredovanje umske izobrazbe pa zahteva od učitelja, da pozna pot, po kateri bo zastavljeni cilj najlaže in najbolje dosegel. Ni namreč vseeno, kakšno metodo oziroma pot ubere učitelj. Za uspešno izobrazbo je potrebno temeljito poznanje izobrazbenega subjekta, t. j. otroka. Od tod izhaja pedagoška zahteva po individualnem, vsakemu otroku adekvatnem izobraževanju. Učitelj mora dobro poznati izobražujoči subjekt, njegove telesne in duševne lastnosti. Spoznavati in spoznati mora otrokovo dušo in njegove dispozicije in najti temu individualno primerno pot. Brez poznanja otrokovih duševnih lastnosti smo podobni sejalcu, ki seje na nepoznana tla. »Samo zrno, ki bo padlo na rodovitno zem-

Usebna:

Za zvezo učiteljskih organizacij v Jugoslaviji.
Nejasni pogledi v bodočnost.
Ob problemu ocenjevanja učitelja.
Učiteljska stalnost.
KMEČKO NADALJEVALNO ŠOLSTVO:
Pred početkom pouka. — Opozorilo na knjižnico.
Šolske kuhinje.
Stanarina in drvarina.
UČITELJI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ: Zapiši to Kiš!
UČITELJSKI POKRET: Veljavnost statističnih izsledkov.
Učiteljski pravnik. — Učiteljski pevski zbor. — Šolski radio. — Splošne vesti. — Iz listov. — Mladinska matica. — Učiteljska tiskarna. — Novosti na knjižnem trgu.